

mento cognosceret, revelatione æterni Patris se tantum mysterium didicisse; Joannes vero quod esset virgo, quodque de Christi divinitate clarissimum illud esset testimonium redditurus: *In principio erat Verbum*, usque ad illud. *Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre*, Joann. 1, ut posset dicere: *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus; et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ, annuntiamus vobis*, 1 Joann. 1; Jacobum denique, quod Apostolorum primus martyrium esset pro Christo subiturus. Denique (ait Damasc.) *hi vocati sunt, quod summis virtutum ornamentis præditi essent, et singulariter a Christo diligenter.*

ARTICULUS IV.

Utrum convenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione.

1. *Ad quartum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis, dicentis: Hic est Filius meus dilectus. Quia, ut dicitur Job 33, semel loquitur Deus, et secundo idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paternæ vocis fuerat protestata. Non ergo fuit conveniens quod hoc iterum protestaretur in transfiguratione.*

2. *Præterea, in baptismo simul cum voce paternæ affuit Spiritus Sanctus in specie columbæ, quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conveniens videtur fuisse Patris protestatio.*

3. *Præterea, Christus docere incepit post baptismum, et tamen in baptismo vocis Patris ad eum audiendum homines non induxerat; ergo nec in transfiguratione inducere debuit.*

4. *Præterea, non debent aliquibus dici ea quæ ferre non possunt, secundum illud Joann. 16: Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non potestis portare modo. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant; dicitur enim Matth. 17, quod audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde; ergo non debuit vox paternæ ad eos fieri.*

In contrarium est auctoritas Evangelicæ Scripturæ.

Respondeo dicendum, quod adoptio filiorum Dei est per quamdam conformitatem imaginis ad Filium Dei naturalem. Quod quidem fit

¹ In cat. aur., Matth. 17, lect. 2, et Marc. 9, lect. 1.

dupliciter. Primo quidem fit per gratiam vitæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundo, per gloriam patriæ, quæ erit conformitas perfecta, secundum illud 1 Joann. 3: Nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus; scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autem præmonstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tam in baptismo quam in transfiguratione conveniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfecte conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio, et Spiritu Sancto.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus Pater Verbum unicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici quod, licet idem corporali voce Deus protulerit, non tamen propter idem, sed ad ostendendum diversum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

Ad secundum dicendum, quod sicut in baptismo, ubi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis, per hoc quod fuit ibi Filius incarnatus, apparuit Spiritus Sanctus in specie columbæ, et Pater fuit ibi declaratus in voce; ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Filius in homine, Spiritus Sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur, ita in resurrectione dabit electis suis claritatem gloriæ, et refrigerium ab omni malo, quæ designantur in nube lucida.

Ad tertium dicendum, quod Christus venerat gratiam actualiter dare, gloriam vero promittere verbo. Et ideo convenienter in transfiguratione inducuntur homines, ut ipsum audiant, non autem in baptismo.

Ad quartum dicendum, quod conveniens fuit discipulos vocem paternam terreri et prosterni, ut ostenderetur quod excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum, et facultatem mortalium, secundum illud Exodi 33: Non videbit me homo, et rivet. Et hoc est quod Hieronymus dicit super Matth. 17, quod humana fragilitas conspectum majoris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragi-

¹ Super illud Matth. 17: Audientes discipuli, ceciderunt in faciem, t. 9.

litate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo; quod significatur per hoc quod dixit eis: Surgite, nolite timere.

Littera D. Thomæ est elegans et perspicua, nihilque addendum occurrit iis quæ supra diximus, agentes de baptismo Christi, in quo Pater idem testimonium Filio reddidit.

DISPUTATIO XXXII,

In tres sectiones distributa

DE HIS QUÆ IN TRANSFIGURATIONE DOMINI ACCIDERUNT.

Ex rebus omnibus a Christo in vita gestis ante passionem, solum mysterium transfigurationis superest explicandum, quod licet fuerit unum ex miraculis quod ad confirmationem doctrinæ suæ perfecit, tamen, quia in propria illius persona gestum est, et singularem habet excellentiam, dignitatem atque utilitatem, ideo merito propria et speciali disputatione tractatur. Tria vero sunt quæ ad illius cognitioinem desiderari possunt: nimirum quid sit transfiguratio, propter quid, et quibus circumstantiis sit facta. Quæstio enim an facta sit, locum non habet; sed supponenda est ex historia Evangelica. Ex his autem tribus partibus, secunda sufficienter explicata est in commentario art. 1 D. Thomæ, ubi rationes varias reddidimus, propter quas Christus transfiguratus est; de prima vero tertiarque parte multa etiam circa præcedentes articulos dicta; pauca vero quædam addenda supersunt.

SECTIO I.

Utrum transfiguratio facta sit per novam claritatem gloriæ corpori vel faciei Christi inhærentem.

1. *Christi corpus ante resurrectionem non erat gloriosum. — Verba Damasceni quomodo intelligenda. — In hac re variæ possunt esse sententiæ. Prima est, transfigurationem Christi non esse factam per novam aliquam mutationem effectam in ipso objecto, sed solum per immutationem sensuum Apostolorum. Quæ sententia duobus adhuc modis fingi potest. Unus est, quod Apostoli revera nihil exterius viderint, sed solum imaginaria representatione omnia, quæ ibi narrantur, transacta sint. Hanc sententiam tribuit Henrico Medina hic, non tamen designat locum, neque ego reperire potui. Eamdem adscri-*

bunt aliqui Bedæ propter quædam verba, quæ D. Thomas hic, art. 2, arg. 2, refert. Sed illa et a D. Thoma satis explicantur, et in Beda non reperiuntur. Quin potius, Luc. 9, docet expresse contrarium. In gloss. autem interlineali Luc. 9, inveniuntur verba similia; tamen sensus est quem D. Thomas tradit. Igitur cujuscunque sit illa opinio, erronea est, contra veritatem, expressamque historiam Evangelii, quam ipse Beda satis apte et convenienter exponit, lib. 3 in Luc., c. 38. Itaque certum sit proprietatem verborum esse retinendam, prout fides historiæ requirit, atque ita vere ac sensibiliter faciem Christi splenduisse, et idem iudicium est de reliquis quæ narrantur. Alter modus, seu secunda sententia est, faciem Christi affulsisse oculis discipulorum, non quia novum acquisierit, sed quia tunc datum est discipulis ut videre possent lumen, quo caro Christi in se semper fulgebat. Sicut enim Augustinus, 22 de Civ., c. 16, dicit in corpore Christi post resurrectionem claritatem non defuisse, sed oculis fuisse discipulorum absconditam, quia eam ferre non poterat humanus atque infirmus aspectus, ita existimare aliquis posset hanc claritatem nunquam defuisse corpori Christi, oculis tamen hominum fuisse occultam, quia illam intueri non poterant, atque ita in transfiguratione solum fuisse confortatos oculos discipulorum, ut illam possent aspicere. Quem dicendi modum posset aliquis ex Damasc. colligere; sic enim scripsit in prædicta orat.: *Coram discipulis transfiguratur, qui semper eodem modo glorificatus est, ac divinitatis fulgore collucet; et infra: Ac gloriam quidem caro, simul atque ex nihilo in ortu producta est, obtinuit, divinitatisque gloria corpori quoque gloriam conciliavit; et infra: Quanquam igitur nunquam sanctum illud corpus divinæ gloriæ expresserit, at cum ea gloria in corpore sub aspectum cadente obscura esset, ab iis qui carnis vinculo constringebantur, cerni non poterat. Transfiguratur itaque, non quod erat assumens, neque in id, quod non erat, migrans, verum id quod erat, discipulis suis declarans, eorum nimirum oculos aperiens. Atque hæc sententia est horum verborum: Transfiguratus est ante eos. Idem enim ipse manens, præter id quod prius cernebatur, aliud nunc discipulis apparere videbatur.* Ad hunc modum videtur loqui Epiph., l. 2 Hæres., 69, in fin. Sed longe alia est mens Damasceni. Sententia enim illa nullo modo sustineri potest; est enim erronea contra veram corporis Christi passibilitatem. Di-

cere enim corpus Christi fuisse semper in se gloriosum, licet non apparuerit, nihil aliud est quam affirmare ipsum in se fuisse impassibile, quamvis pati videretur. Dices, habuisse semper in se dotem claritatis, absque dote impassibilitatis. Sed hoc est imprimis contra universæ Ecclesiæ sensum ac perpetuam traditionem, quæ docet Christi corpus caruisse corporis gloria, quamdiu vixit. Est præterea fingere sine fructu et fundamento quoddam perpetuum miraculum, nimirum, ut corpus passibile et mortale fuerit semper gloriosa claritate affectum, et quod splendor ille existens in corpore nullo modo sensibus objiceretur, et quod corpus ipsum conspiceretur non aliter lucidum aut coloratum, quam sint alia corpora humana. Damascen. ergo, in citato loco, gloriam corporis Christi vocat, non claritatem corpoream, sed ipsammet hypostaticam unionem, seu divinitatem ipsi carni Christi substantialiter unitam, et hoc sensu dicit corpus illud fuisse glorificatum statim ac formatum est; hanc vero ejus gloriam propter carnis passibilitatem fuisse occultam, in transfiguratione autem fuisse manifestatam, non in se, sed per radios gloriosæ claritatis ab illa manantes; nec quia ipsa tunc de novo facta fuerit, sed quia tunc quodam modo sit facta visibilis oculis discipulorum, qui hoc sensu dicuntur fuisse tunc aperti, non quia immutatio in solis illis facta sit, sed quia latens divinitas tunc quodammodo illis manifestata est. Hunc autem esse sensum Damas. constat. Tum ex ejus doctrina, l. 3 de Fide, c. 17, et in aliis locis frequenter, ubi hoc modo explicat hanc carnis glorificationem, quam *deificationem* etiam appellat. Tum etiam ex illamet oratione, ubi sæpe dicit claritatem transfigurationis manasse ex ipsa deitate, et discrimen constituit inter claritatem qua facies Moysis splenduit, a Christi claritate, quod illa fuit ab extrinseco, hæc vero (inquit), *ex insita divine gloriæ claritate manabat*. Sentit ergo fuisse hanc claritatem novam, quamvis a divinitate manantem, et eodem modo exponendus est Epiph. Cum hac vero interpretatione optime consentit alter locus Greg. Naz., orat. 49 de Fide, ubi de hoc mysterio sic loquitur: *Ut sol cum in nube tegitur, claritas ejus comprimitur, non cæcatur, et lumen illud, quod toto orbe diffusum claro splendore cuncta perfundit, parvo admodum obstaculo nubis includitur, non auferitur, sic et homo ille, quem Dei Filius induit, deitatem in illo non interceptit, sed abscondit. Denique, cum se in*

monte paululum extra ipsum hominem extulisset, fulgore luminis ejus pene obcæcati Apostoli sunt; et infra: Ut claritas solis non usque ad nostros emicat visus, sed sibi salva est, quia quod non videtur, infirmitatis est nostræ, quorum oculos nubium texit obscuritas, ita et majestas illa divina, quæ, ut dicitur, corpus induebat, probat se non suo detrimento proprio latuisse fulgore, sed carnis (ut dicitur) beneficio, cujus causa Filius Dei filius hominis esse sustinuit.

2. Tertius modus explicandi hoc mysterium est, quod revera nova quædam claritas circa Christum sit effecta, ratione cujus facies ejus splendescere visa sit, ipsa vero claritas revera non adhæserit ipsi corpori, seu faciei Christi, sed solum aeri; ad faciem autem Christi terminata fuerit extrinsece, sed per solam contiguitatem, sicut multi censent lucem solis terminari ad speculum, seu ad corporis opaci superficiem. Hic modus dicendi videtur insinuari ab Augustino, lib. 3 de Mirab. Sacræ Scripturæ, c. 10, ubi sic inquit: *Licet in hac ostensione Domini facies solari splendore fulserit, non ipsa caro splenduit, sed divinitas latens in corpore luminis sui portiunculam conspicendam foris videntibus, quantum poterant, concessit*. Sed hic etiam modus explicandi, licet non sit tam aperte erroneus sicut præcedentes, est tamen sine dubio falsus. Primo, quia Matth. dicit, *resplenduisse faciem ejus sicut solem, et esse transfiguratum, seu transformatum*; et Luc. dicit: *Et facta est species vultus ejus altera*. Sed hæc omnia non possunt in proprietate sermonis esse vera propter solum extrinsecum corpus Christo adjacens de novo immutatum; necesse est ergo ut in ipsamet facie et carne Christi facta sit immutatio per aliquam qualitatem illi inhærentem, non quidem corruptentem, neque alterantem naturalem dispositionem ejus, sed perficientem, et illustrantem illam.

3. Secundo, quia quod Christus paulo ante dixerat, Matt. 17: *Sunt quidam de hic astantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo*, id est, in gloria sua, multi Sancti interpretantur esse impletum in Christi transfiguratione, ut Chrys., Damasc., Leo Papa, et alii supra citati; et Euseb. Emiss., serm. in sabbato post 2 Domin. Quadrag.; qui omnes colligunt tunc esse visum corpus Christi in gloriosa claritate corporis sui; sed corpus gloriosum non erit splens per claritatem alterius corporis ad ipsum extrinsece terminatam; ergo

nec corpus Christi. Neque mens Augustini in verbis supra citatis fuit negare carnem Christi vere splenduisse, sed non proprio lumine, seu quod a se haberet, sed lumine a divinitate manante, ut verba statim subjuncta declarant: *Unde vestimenta candorem nivis habuerunt, dum neque de carne, neque de divinitate erant? Nisi forte ut per carnem divinitas foris illuxit, sic et caro illuminata de divinitate per vestimenta radiabat*.

4. Dicendum est igitur, Christum transfigurari, nihil aliud fuisse quam corpus ejus eximia gloriæ claritate sibi ipsi inhærente de novo affici ac illustrari. Quod ex refutatione aliorum modorum, et ex dictis in comment. artic. 1 et 2 D. Thom., satis est comprobatum.

5. *Dubium*. — *Responsio*. — Sed possunt circa hoc nonnulla dubia agitari. Primum est, an illa claritas fuerit ejusdem naturæ cum lumine et claritate solis. Sed hæc dubitatio communis est omnibus beatis, suppositis iis quæ diximus, scilicet, claritatem corporis Christi fuisse ejusdem rationis cum claritate gloriæ, et ideo de illa plura dicemus infra, de resurrectione disputantes. Nunc breviter videtur illam claritatem esse altioris rationis, quamvis contrarium doceat Durand., in 3, dis. 16, q. 2, sine efficaci probatione. Nostra vero sententia est D. Th. ibi, q. 2, a. 1, ad 4, et ad 2; et eandem videtur supponere in tota hac quæstione. Tenet etiam Richar., in 4, d. 49, a. 4, q. 6, ubi dicit hanc claritatem esse supernaturalem. Idem sentit Scot. ibi, q. 15; et Sot., q. 4, a. 8, quamvis nonnihil hæsetet. Et videtur hoc magis consentaneum modo quo Scripturæ de hac claritate loquuntur. Quanquam enim interdum illam comparent cum luce solis, sicut hic dicitur: *Et splenduit facies ejus, sicut sol*, et Matth. 23: *Fulgebunt justi, sicut sol*, tamen hæc comparationes fiunt (ut Patres notant), quia non est in sensibilibus aliud exemplum, quo intellectus noster possit manuduci ad concipiendam illam admirandam claritatem corporum gloriosorum. Quam alterius rationis esse indicant Scripturæ aliis locis, Apoc. 21, ubi cœlestem beatitudinem Joannes describit: *Civitas* (inquit) *illa non eget sole neque luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminabit illam, et lucerna ejus est Agnus*; et prius dixerat: *Vidi civitatem sanctam, habentem claritatem Dei*. Solet enim Scriptura, quando excellentiam alicujus rei explicare vult, *Dei* cognomine insignire; ut *paradisus Dei, cedri Dei, montes*

Dei. Sic ergo Joannes, ut significet claritatem illam esse alterius ordinis et excellentiæ, vocat *claritatem Dei*. Unde Paulus, ad Phil. 3: *Reformabit* (inquit) *corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ*, non claritatis solis, sed alterius excellentioris claritatis, quæ propria est corporis Christi, et ab illo tanquam a primo fonte et exemplari ad alia corpora beatorum manat. Deinde illa claritas habet principium et radicem alterius ordinis, nempe supernaturalem gloriam animæ; ergo et ipsa esse debet supernaturalis. Nam si anima dotibus supernaturalibus perficitur, cur non etiam et corpus? Præsertim cum aliæ tres dotes corporis supernaturales sint. Denique non repugnat intelligere claritatem corporalem in specie sua nobiliorem claritate solis; cur ergo negabimus Deum illam dedisse corporibus beatorum; cum hoc totum perfectioni illius beatitudinis sit consentaneum?

6. *Claritas corporis gloriosi corporeis oculis num videri naturaliter possit*. — An vero illa claritas gloriæ naturaliter possit oculis corporis videri, alio loco disputandum est. Mihi tamen videtur illam non esse extra latitudinem objecti visibilis, quanquam corruptibilis oculus propter imbecillitatem non possit fortasse in illam intendere, ut ideo verisimile sit (quod Durand. etiam supra notavit), confortatos fuisse discipulorum oculos, ut possent eam claritatem intueri. Nam quod eam oculis corporis viderint, certissimum est, ut notavit Augustinus, lib. cont. Adimant. Manich., c. 28. De quo legi potest D. Thomas, in 4, d. 44, q. 1, art. 4, q. 2; et quæ dicemus in materia de resurrectione.

7. *Dubium*. — Alterum dubium est, utrum hæc claritas transfigurationis fuerit tantum in superficie corporis Christi, an etiam in intimis partibus corporis, sicut erat in nube, et videtur etiam fuisse in vestibis, quia *divine lucis communicatione condecorati fuerunt*, ut Damasc. loquitur; insinuans id quod cum Cajetano supra dicebamus, corpus ipsum fulgore suo illuminasse vestes; non potuissent autem vestes illuminari a corpore, ita ut in externa superficie candidæ apparerent, ac lucidæ, nisi lux totam substantiam vestium penetraret, ac si esset chrystallus, vel aliud simile corpus. Nam si sola superficies ultima illustraretur, sola interior superficies, quæ erat carni conjuncta, fuisset illuminata; exterius autem non appareret lux, sed potius contegeretur; si ergo lux vestes omnino penetravit, multo magis totum Christi corpus. Deinde hæc claritas

dicitur manasse ab anima beata; ergo sicut anima beata totum corpus intime informat, ita videtur proportionatum ac debitum illi esse, ut totum illud reddat fulgens ac lucidum; atque ita videntur sentire Theologi de corporibus beatorum; sicut ignitus carbo totus fulget non solum in extrema superficie, sed intus, quia intus habet conceptum lumen, qui per poros foras radios effundit; vel sicut sol non solum in ultima superficie, sed intime in tota sua substantia lucidus est; ergo idem dicendum est de corpore Christi. Quod sicut sol fulsisse dicitur, et in gloria sua apparuisse, eo modo quo a beatis conspicietur (ut Damasc. ait), vel sicut in die iudicii apparebit (ut inquit Hieron.), quantum ad claritatem, scilicet, corporis, non vero quantum ad visionem divinitatis, quam discipuli mortali carne circumdati intueri non poterant, ut Leo Papa dicit.

8. *Claritas transfigurationis in superficie tantum extrema corporis Christi recepta.* — *Responsio.* — Nihilominus D. Thomas, a. 1, ad 2, sentit claritatem illam tantum fuisse in superficie externa corporis Christi, et idem habet in 3, d. 16, q. 2, a. 1, ad 3; et Durand., q. 2, n. 7; et D. Thomas hoc colligit ex nomine transfigurationis. Nam sicut figura est in termino seu superficie, ita color seu claritas corporis opaci, et inde dicta est transfiguratio mutatio illa, quæ facta est in extremitate, seu superficie corporis Christi; ergo illa claritas tantum ibi fulsit. Deinde non potest esse claritas tam profundi corporis, quin illud reddat transparentes et visu penetrabile, quia lux est actus diaphani, ut diaphanum est; corpus autem Christi non videtur factum fuisse transparentes in transfiguratione, alioqui vidissent Apostoli interiores partes corporis ejus, cum tamen solum legantur vidisse faciem ejus splendescere. Quocirca nec vestimenta ejus facta sunt transparentia, quia sola ipsa sunt alba, et non per illa visa est caro Christi. Unde sicut candor in extrema superficie tantum videtur, ita ille candor seu splendor vestium. Ex his sententiis quælibet potest facile defendi; hæc tamen posterior videtur probabilior, tum propter auctoritatem D. Thomæ; tum quia est magis consentanea verbis Evangelii; tum quia ad finem et utilitatem hujus miraculi hoc satis est, et ideo non est augendum miraculum sine necessitate; multo autem majus miraculum est mortale corpus totum intime lucere, quam in sola superficie extrema claritatem quantamcunque recipere. Qua-

propter licet probabile sit corpora gloriosa futura esse lucida omnino et transparentia, non est necesse ut de corporis Christi transfiguratione hoc fateamur. Quia, licet tunc assumpserit claritatem gloriæ, non tamen modo perfecto et stabili, et ideo satis est quod superficie tenus assumpserit.

9. *Dubium.* — *Responsio.* — *Totum Christi corpus claritate gloriæ perfusum.* — Tertium dubium esse potest, an hæc claritas fuerit tantum in facie Christi. Et ratio dubitandi esse potest, quia Matt. solum dicit: *Et resplenduit facies ejus, sicut sol*; Luc. vero: *Et facta est species vultus ejus altera*; indicant ergo solum in facie Christi fuisse claritatem illam. Deinde ad utilitatem miraculi, hoc satis est, quia sola species faciei ab Apostolis conspicietur. Nihilominus verisimilius est totum corpus fuisse claritate perfusum, quia totum dicitur *transfiguratum*, seu *transformatum*. Et quia totum informabatur anima beata, et quia tota hæc illustratio poterat miraculo deservire. Nam dum Evangelistæ dicunt splenduisse faciem ejus, non excludunt reliquas corporis partes. Nam sine dubio etiam splendebant manus, cum cerni oculis possent; reliquæ autem intimæ partes, quæ vestibus tangebantur, quamvis in sese immediate non viderentur, in vestibus tamen quodammodo conspiciantur, nempe per splendorem qui in vestes ipsas redundabat. Unde Mar., nulla faciei facta mentione, solum dixit: *Transfiguratus est, et vestimenta ejus facta sunt splendida*. Ubi particula *et*, consecutionem quamdam videtur significare, ac si diceret: *Totus ipse est transfiguratus, et nova claritate perfusus*. unde factum est ut etiam vestimenta splenderint; est ergo verisimile claritatem illam per totum Christi corpus fuisse diffusam. Quam sententiam expresse docuit Hieronymus, in ep. 61 ad Pamach., adversus errores Joann. Hierosol. dicens: *Sic et Dominus noster in monte transfiguratus est in gloria, non ut manus ac pedes, cæteraque membra perderet, et subito in rotunditate, vel solis, vel spheræ volveretur; sed eadem membra solis fulgore rutilantia Apostolorum oculos perstringerent. Unde et vestimenta ejus mutata sunt in candorem, non in aerem, ne forte et vestes ejus asseras spiritales. Et facies ejus* (inquit) *fulgebatur sicut sol. Ubi autem facies nominatur, existimo quod et cætera membra conspecta sint. Quod ultimum verbum sic intelligendum existimo, esse conspecta per vestimentorum splendorem, qui ex corpore radiabat. Nam,*

quod vestes ipsæ factæ sint transparentes, et membra omnia in se ipsis visa sint, nec necessarium est, nec verisimile, quanquam (si id asseratur) multo magis dicendum erit omnia illa perfusa fuisse lumine et claritate. Sed illud prius (ut dixi) est verisimilius. Quod etiam Augustinus significavit illis verbis: *Caro illuminata per vestimenta radiabat*; et idem sentit Lyr., Luc. 9, dicens, *vestimenta facta esse candida, ut essent conformia claritati corporis*.

SECTIO II.

Utrum Moyses et Elias vere cum Christo apparuerint in ejus transfiguratione.

1. Principio dicendum erit de Elia, de quo minor difficultas est. D. Thomas igitur, art. 3, refert Glossam, super Luc. 9, dicentem Eliam vere non apparuisse, sed angelico ministerio simulacrum Eliæ demonstratum esse, et in solutione ad 2, dicit illam Glossam sumptam fuisse ex lib. de Mirabil. sacræ Scripturæ Augustino falso adscripto, ac propterea nullius esse auctoritatis. Sed in illis libris de Mirabilibus sacræ Scripturæ eam invenire non potui. Nam, licet referri soleat ex lib. 3, c. 13, tamen ibi nulla omnino fit mentio Eliæ; in c. autem 10 expresse contrarium docetur, nimirum vere ibi Eliam apparuisse. In Glossa vero ordinaria, et apud Hugonem, Luc. 9, indicatur hæc sententia, et ut probabilis relinquatur; eamque tribuit Ambrosio Hugo Cardinalis, quam apud illum non reperio, neque alium invenio hujus sententiæ defensorem, neque rationem qua nitatur, quapropter ut erronea rejicienda est.

2. *Elias vere in transfiguratione Christi apparuit.* — Dicendum itaque Eliam in propria ac vera persona corpore et animo viventem ibi apparuisse. Hoc probatur ex historia Evangelica; Marc. enim sic inquit: *Et apparuerunt Moyses et Elias, cum eo loquentes*; Lucas autem addit: *Et ecce duo viri loquebantur cum eo, erant autem Moyses et Elias*. Quæ verba in sua proprietate, quam historia requirit, vera esse non possunt, nisi in prædicto sensu, et ideo omnes Patres ita illa intelligunt, et consentit universa Ecclesia. Præterea nulla in hoc est difficultas, quia Elias corpore et animo vivus perseverat, ut est communis traditio Patrum, quos infra, agentes de secundo Christi adventu, commemorabimus; nunc duos tantum testes proferamus. Alter

est Augustinus, lib. 1 de Peccat. meritis, c. 3, dicens: *Neque enim Enoch et Elias per tam longam ætatem s'neclute marcuerunt, neque tamen credo eos jam in illam spiritualem qualitatem corporum commutatos, qualis in resurrectione promittitur, quæ in Domino prima præcessit, nisi quia isti fortasse, neque iis civibus egent, qui sui consumptione reficiunt*. Alter est Tertul., l. de Anima, c. 35: *Elias* (inquit) *non ex decisione vitæ, sed ex translatione venturus est, neque corpori restituendus, de quo non est exemptus, sed mundo reddendus, de quo est translatus, non ex postliminio vitæ, sed ex supplemento prophetiæ*. Cum ergo Elias non esset ex mortuis revocandus, sed ex alio loco, in quo vivit, in montem Thabor transferendus, quod facili negotio fieri poterat, non est quod ambigamus ita factum esse, cum Scriptura dicat ibi Eliam apparuisse, et cum Christo locutum esse. Unde merito Epiph., hæc. 64, ex Proclo et Methodio hæc verba refert et approbat: *Nihil Dominus mentitus est, quare non spectrum aut visum ostendit discipulis in monte, Eliam et Moysem, quo ipsos deciperet, sed id quod erant extra falsitatem*. Statim vero occurrebat quæstio, ex quo loco adductus sit; D. Thomas enim hic solum dicit allatum esse non de cælo empyreo, sed de aliquo eminenti loco, quo fuerat curru igneo raptus; sed quæstionem hanc in prædictum locum rejiciamus, ubi de Elia ex professo disputabimus.

3. Secundo, ex dictis licet colligere veram Moysis animam alicui corpori conjunctam præsentem mysterio affuisse. Hoc enim ut minimum probant verba Scripturæ, et communis omnium Patrum consensus, ut statim videbimus. Unde Augustinus, lib. de Cura pro mortuis agenda, c. 15, ubi probat animas mortuorum interdum apparere, cum induisset Samuelis exemplum, quod in dubium revocari poterat, subdit: *Quid de Moyse dicturum sumus, qui et in Deuteronomio mortuus, et in Evangelio cum Elia, qui mortuus non est, legitur apparuisse viventibus?* Ubi aperte sentit hoc non posse in dubium revocari. Quapropter quod Hugo Cardinalis, Luc. 9, ex Chrys. refert, nullam animam ex inferno exivisse, donec Christus illuc descendit, intelligendum est de exitu ad statum gloriæ, quamvis ipse Hugo non recte in hoc sentiat, sicut de Elia dictum est.

4. *Dubium.* — *Moyse vere mortuus.* — *Sepulcrum Moysi occultum, quare.* — *Conversio autem est in quo corpore Moyses ap-*